

Neurologia del llenguatge

Codi: 101710

Crèdits: 9

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500893 Logopèdia	OB	2	A

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Jaume Kulisevsky Bojarski

Correu electrònic: Jaime.Kulisevsky@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

Carlota Faixa Sol

Laura Auge Domenech

Carmen García Sánchez

Equip docent extern a la UAB

Andrea Horta Barba

Saül Martínez Horta

Prerequisits

No hi ha prerequisits oficials. Es recomana la superació de l'assignatura Anatomia i Fisiologia del Sistema Nerviós.

Objectius

El temari estudia els principals sistemes funcionals cerebrals i les conseqüències de la seva desorganització a causa de lesions o malalties del sistema nerviós central, amb la finalitat de preparar els alumnes per a l'estudi sistemàtic de la patologia del llenguatge originada per aquestes lesions i també introduir-los en les tècniques específiques de rehabilitació dels corresponents trastorns. En altres assignatures del Grau s'aprofundeix en aspectes específics de la rehabilitació de trastorns de llenguatge, la parla i la deglució: Disfàgia i trastorns relacionats (101712), Malalties neurodegeneratives i demències (101711), Innovació tecnològica aplicada (101694), Pràcticum III (101696).

En acabar l'assignatura l'alumne haurà de ser capaç de:

- descriure i identificar la semiologia dels diferents trastorns del llenguatge, la parla i la deglució associats a lesions o malalties cerebrals

- conèixer i saber aplicar les bases de la reorganització funcional cerebral
- redactar informes diagnòstics d'acord amb les dades obtingudes en l'exploració i a partir de l'anamnesi
- establir plans terapèutics a partir de les conclusions d'un informe diagnòstic
- elaborar activitats terapèutiques d'acord amb un pla terapèutic establert prèviament
- expressar-se oralment de manera correcta en les exposicions orals que efectuï al llarg del curs
- expressar-se per escrit de manera correcta i d'acord amb la normativa en els documents que entregui al llarg del curs

Competències

- Actuar d'acord amb el codi deontològic de la professió: respectar el secret professional, aplicar criteris professionals de finalització i derivació dels tractaments.
- Analitzar i sintetitzar informació.
- Comprendre, integrar i relacionar nous coneixements fruit d'un aprenentatge autònom.
- Demostrar que es comprenen els trastorns de la comunicació, el llenguatge, la parla, l'audició, la veu i les funcions orals no verbals.
- Demostrar que es comprèn el funcionament de la professió i l'estatus legal del logopeda.
- Explorar, avaluar i diagnosticar els trastorns de la comunicació i el llenguatge, i emetre'n un pronòstic d'evolució, des d'una perspectiva multidisciplinària.
- Utilitzar les tecnologies de la comunicació i la informació.
- Valorar de manera crítica les tècniques i els instruments d'avaluació i diagnòstic en logopèdia, així com els procediments de la intervenció logopèdica.

Resultats d'aprenentatge

1. Actuar de manera ètica en els casos de pacients observats en les sessions pràctiques, així com en la interacció amb els familiars dels pacients.
2. Analitzar i sintetitzar.
3. Comprendre, integrar i relacionar nous coneixements fruit d'un aprenentatge autònom.
4. Descriure i explicar la base teòrica de les tècniques de rehabilitació de les alteracions de la parla, el llenguatge i la deglució d'origen neurològic.
5. Descriure les principals tècniques d'avaluació i diagnòstic de les alteracions del llenguatge, la parla i la deglució d'origen neurològic.
6. Explicar el funcionament del sistema de derivació de pacients entre professionals de la logopèdia i altres professionals del sistema sanitari.
7. Explicar l'origen i les característiques de les alteracions del llenguatge, la parla i la deglució causades per dany cerebral.
8. Utilitzar les tecnologies de la comunicació i la informació.
9. Utilitzar les tècniques d'exploració més adequades per diagnosticar les alteracions del llenguatge, la parla i la deglució d'origen neurològic, i per emetre'n un pronòstic d'evolució.
10. Valorar la utilitat de les principals tècniques d'avaluació i diagnòstic de les alteracions logopèdiques d'origen neurològic i ser capaç d'interpretar-ne els resultats.

Continguts

1. Història de l'estudi de l'llenguatge
2. Processos de neuropatologia
3. Enfocament neuropsicologia de l'llenguatge
4. Funcions cognitives
 - 4.1. Atenció
 - 4.2. Memòria

- 4.3. Funcions Frontals
- 5. Patologies associades a el llenguatge
 - 5.1 Agnòsies
 - 5.2. Apràxies
 - 5.3. Alèxies
- 6. Afàsies
 - 6.1 Etiologia i Seimiologia
 - 6.2.Afasia de Broca
 - 6.3. Afàsia de Wernicke
 - 6.4. Afàsia de conducció
 - 6.5. Afàsia Global
 - 6.6. Afàsia transcortical Sensorial
 - 6.7. Afàsia transcortical Motora
 - 5.8. Afàsia transcortical Mixta
 - 6.9. afàsia anòmica
- 7. Exploració de la funció cognitiva de l'llenguatge
- 8. Intervenció neurològica en el llenguatge
- 9. Neurodesenvolupament del llenguatge
- 10. Recerca en neurologia de l'llenguatge

Metodologia

L'assignatura constarà d'un mòdul teòric i un mòdul pràctic amb sessions de casos clínics i sessions informatitzades amb materials d'autoaprenentatge. Les activitats formatives amb nombre d'hores aproximat de dedicació i resultats d'aprenentatge corresponents- són les que s'especifiquen.

Nota: La metodologia docent i l'avaluació proposades poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries. L'equip docent detallarà a través de l'aula moodle o el mitjà de comunicació habitual el format presencial o virtual/on-line de les diferents activitats dirigides i d'avaluació, tenint en compte les indicacions de la facultat en funció del que permeti la situació sanitària.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides

Classe de teoria amb suport TIC	49	1,96	5, 7
Classes pràctiques d'anàlisi crític i debat de casos pràctics	10	0,4	2, 3, 9, 10
Classes pràctiques en aules d'informàtica	6	0,24	5, 8
Tipus: Supervisades			
Tutories programades amb el professorat per revisió d'activitats dirigides	21	0,84	3
Tipus: Autònomes			
Consultes bibliogràfiques i documentals	22	0,88	5, 7
Entrenament amb programes informàtics basats en tutorials preparats pel professorat	32	1,28	8
Lectura comprensiva de materials	20	0,8	3, 7
Participació en fòrums de comunicació entre companys	15	0,6	3
Realització de resums, esquemes i mapes conceptuals	15	0,6	2
Realització de treballs	35	1,4	5, 7, 8

Avaluació

Avaluació continuada

Implica la realització d'avaluacions teòric-pràctiques al llarg del semestre i la presentació d'informes relatius a les classes pràctiques.

El examen teòric I (EV1) i el examen teòric II (EV2) corresponen a evaluacions parcials tipus test per avaluar els continguts treballats en cada semestre. L'alumne que no superi alguna d'aquestes evidències haurà de recuperar la part o les parts corresponents.

La presentació oral (EV3) correspon a una exposició grupal d'un part del contingut de l'assignatura.

Pel que fa a les activitats pràctiques, EV4, EV6, EV7 i EV8 són grupals i presencials; EV5 és individual i presencial. Les activitats EV5 i EV7 tenen lloc durant el primer període avaluatiu. Les activitats EV4, EV6 i EV8 tenen lloc durant el segon període avaluatiu.

Qualificació final

S'obtindrà del promig entre totes les evidències d'aprenentatge. Les evidències d'aprenentatge no poden fer mitjana si no són superiors a 4. L'assignatura queda aprovada amb una nota mínima de 5.

Per tal de poder ser avaluat, l'alumne/a ha de aprovar les classes pràctiques. L'assistència a les classes pràctiques haurà de ser com a mínim del 80 %. Els/Les alumnes que NO compleixin amb alguna d'aquestes premisses NO superaran l'assignatura.

L'alumnat que NO hagi lliurat evidències d'aprenentatge amb un pes com a mínim del 40% es considerarà NO avaluable. Si és necessària una recuperació, l'alumne/a haurà de repetir les evidències d'aprenentatge suspeses amb una nota inferior a 4, sempre i quan hagi estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura.

<https://www.uab.cat/web/estudiar/graus/graus/avaluacions-1345722525858.html>

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
EV1. Exàmen teòric I	20	0	0	2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10
EV2. Exàmen teòric II	20	0	0	2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10
EV3. Presentació oral	11	0	0	2, 3, 8
EV4. Pràctica Activitat Afàsia	14	0	0	1, 2, 3
EV5. Pràctica Informe Diagnòstic	14	0	0	2
EV6. Pràctica Pla Terapèutic	14	0	0	1, 2, 3
EV7. Pràctica Semiologia de l'Afàsia Motora	3.5	0	0	1, 3, 8
EV8. Pràctica Semiologia de l'Afàsia Sensorial	3.5	0	0	1, 3, 8

Bibliografia

Reeferències Bàsiques

Berthier, M. L., Green Heredia, C., Juárez Ruiz de Mier, R., Lara, J. P., y Pulvermuller, F. (2014). REGIA. Rehabilitación Grupal Intensiva de la Afasia. Madrid: TEA Ediciones.

Berthier, M. L. y Green, C. (2007). Afasias: formas clinicotopográficas y modelos funcionales. En J. Peña-Casanova (Ed.), Neurología de la conducta y neuropsicología (pp. 93-103). Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Cuetos-Vega (2001) Evaluación y rehabilitación de las afasias. Madrid: Panamericana.

Diéguez-Vide, F. y Peña-Casanova, J. (2012). Breve introducción lingüística. En Cerebro y lenguaje. Sintomatología neurolingüística (pp. 13-71). Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Helm-Estabrooks, N. y Albert, M. L. (2005). Manual de la afasia y de terapia de la afasia. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Lezak M.D. (2012) Neuropsychological Assessment. Oxford. Nueva York

Peña-Casanova, J., Quiñones-Úbeda, S., Gramunt-Fombuena, N., Aguilar, M., Casas, L., y Molinuevo, J. L. et al. (2009). Spanish multicenter normative studies (NEURONORMA Project): Norms for Boston Naming Test and Token Test. Archives of Clinical Neuropsychology, 24 (4), 343-354.

Doogan C, Dignam J, Copland D, Leff A. Aphasia Recovery: When, How and Who to Treat? Curr Neurol Neurosci Rep. 2018 Oct 15;18(12):90.

Berthier, M. L., Lara, J. P., Barbancho, M. A., y Green, C. (2010). Rehabilitación intensiva y fármacos en la afasia crónica postictus. En J. Montaner Villalonga (Ed.), Neuroreparación y rehabilitación tras el ictus (pp. 79-94). Barcelona: Marge Medica Books

Diéguez-Vide, F. y Peña-Casanova, J. (2012). Cerebro y lenguaje. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Referències Complementàries

Albert, M. y Helm, N. (2005). Terapia de entonación melódica. En N. Helm-Estabrooks i M. Albert (Eds.),

Manual de la afasia y de terapia de la afasia (2a. ed., pp. 253-268). Buenos Aires/Madrid: Editorial Médica Panamericana.

American Speech-Language-Hearing Association (2007). Scope of Practice in Speech-Language Pathology. Disponible en línea: <<http://www.asha.org/policy>>.

American Speech-Language-Hearing Association (2005). Roles of speech-language pathologists in the identification, diagnosis, and treatment of individuals with cognitive-communication disorders: Position statement.

Basso, A. (2003) Aphasia and its therapy. Oxford University Press. Oxford

Berthier, M.L. (2005). Poststroke aphasia epidemiology, pathophysiology and treatment. *Drugs & Aging*, 22 (2), 163-182.

Carlson N.R. (2014) Fisiología de la conducta. Pearson. Madrid

Chapey, R. (2001) Language Intervention Strategies in Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders. Lippincott Williams & Wilkins. Philadelphia

Dabul, B. (2000). Apraxia battery for adults (2.ª ed.). Austin, TX: Pro-Ed.

Damico, J., Müller, N., y Ball, M. (2013). The handbook of language and speech disorders. UK: Wiley-Blackwell.

Davis, A. (2014) Aphasia and Related Cognitive-Communicative Disorders. Nova York: Pearson.

Diéguez-Vide, F. y Peña-Casanova, J. (2012). Breve introducción lingüística. En *Cerebro y lenguaje. Sintomatología neurolingüística* (pp. 13-71). Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Diéguez-Vide, F. (2004). Fenomenología en afasiología: claves -prácticas- para un diagnóstico-lingüístico-eficaz. En B. Gallardo y M. Veyrat (Eds.), *Estudios de lingüística clínica: lingüística y patología* (pp. 57-70). Valencia: AVaLCC.

Duffy, J. R. (2005). Motor speech disorders: Substrates, differential diagnosis, and management (2.ªed.). St. Louis, MO: Elsevier Mosby.

Fernández-Guinea, S.; López-Higes, R. (2005) Guía de Intervención logopédica en las afasias. Síntesis. Madrid

Fucetola, R., Tucker, F., Blank, K., y Maurizio, C. (2005). A process for translating evidence-based aphasia treatment into clinical practice. *Aphasiology*, 19, 411-422.

Goodglass, H., Kaplan, E., Barresi, B., y García-Albea, J. E. (2005). Test de Boston para el diagnóstico de la afasia. Adaptación en español (3.ª ed.). Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Helm-Estabrooks, N. y Albert, M. L. (2005). Manual de la afasia y de terapia de la afasia. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Hillis, A. E., Work, M., Barker, P. B., Jacobs, M. A., Breese, E. L., y Maurer, K. (2004). Re-examining the brain regions crucial for orchestrating speech articulation. *Brain*, 127, 1479-1487.

Howard, D. y Gatehouse, C. (2006). Distinguishing semantic and lexical word retrieval deficits in people with aphasia. *Aphasiology*, 20, 921-950.

Kaplan, E. F., Goodglass, H., y Weintraub, S. (2001). The Boston naming test (2.ª ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Kertesz, A., Pascual-Leone Pascual, A., y Pascual-Leone García, A. (1990). Bateria de afasias «Western» [Western Aphasia Battery en versión y adaptación castellana]. Valencia: Nau Llibres.

LaPointe, L. (2011) Aphasia and Related Neurogenic Language Disorders. 4a ed. Nova York: Thieme.

Lata-Caneda, M., Piñeiro-Temprano, I., García-Fraga, I., García-Armesto, I., Barrueco, J. R., y Meijide-Failde, R. (2009). Spanish adaptation of the Stroke and Aphasia Quality of Life Scale-39 (SAQOL-39). *European Journal Of Physical and Rehabilitation Medicine*, 45, 379-384.

Luria, A.R.. Cerebro y Lenguaje (1978). Fontanella, Barcelona.

Luria, A.R. (1979) El cerebro en acción. Fontanella, Barcelona.

Kalinyak-Fliszar, M., Kohen, F., y Martin, N. (2011). Remediation of language processin in aphasia: Improving activation and maintenance of linguistic representations in (verbal) short-term memory. *Aphasiology*, 25 (10), 1095-1131

Pappathanasiou, I.; Coppens, P. (2016) Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders. 2n ed. Barlington: Jones&Barlett.

Peña-Casanova J. (2007) Neurología de la conducta y Neuropsicología. Panamericana. Madrid.

Peña-Casanova, J. et al. (2009). Spanish Multicenter Normative Studies (NEURONORMA Project):Norms for Verbal Fluency Tests. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 24, 395-411.

Pulvermüller, F. y Berthier, M. L. (2008). Aphasia therapy on a neuroscience basis. *Aphasiology*, 22 (6), 563-599.

Rad, D. S. (2014). A review on adult pragmatic assessments. *Iranian Journal of Neurology*, 13 (3), 113-118.

Redolar D. (2013) Neurociencia Cognitiva. Médica Panamericana. Madrid

Reyes Moreno, R. y Moscardó Guillén, J. (2006). Afasia: el drama de la incomunicación. Benalmádena, Málaga: Caligrama Ediciones.

Romero, M., Sánchez, A., Marín, C., Navarro, M. D., Ferri, J., y Noe, E. (2012). Clinical usefulness of the Spanish version of the Mississippi Aphasia Screening Test (MASTsp): validation in stroke patients. *Neurología*, 27 (4), 216-224.

Rondal, J. A. (2008). La adquisición del lenguaje. Teoría y bases. Barcelona: Ars Medica.

Sabe,L., Courtis, M. J., Saavedra, M. M., Prodan, V., Luján-Calcano, M., y Melián, S. (2008). Desarrollo y validación de una batería corta de evaluación de la afasia: "bedside de lenguaje". Utilización en un centro de rehabilitación. *Rev Neurol*, 46 (8), 454-60.

Sacks O. (2004) El hombre que confundió a su mujer con un sombrero. Anagrama. Madrid

Tirapu Ustarroz J. (2011) Manual de Neuropsicología. Viguera Editores. Barcelona

Walley, A. C., Metsala, J. L., y Garlock, V. M. (2003). Spoken vocabulary growth: Its role in the development of phoneme awareness and early reading ability. *Reading and Writing*, 16 (1), 5-20.

El Hachoui H, Visch-Brink EG, de Lau LML, van de Sandt-Koenderman MWME, Nouwens F, Koudstaal PJ, et al. Screening tests for aphasia in patients with stroke: A systematic review. *J Neurol*. 2017;264: 211-220. doi: [10.1007/s00415-016-8170-8](https://doi.org/10.1007/s00415-016-8170-8) [PMC free article] [PubMed] [Google Scholar]

Flowers JL, Skoretz SA, Silver FL, Rochon E, Fang J, Flamand-Roze C, et al. Poststroke aphasia frequency, recovery, and outcomes: A systematic review and meta-analysis. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*. 2016;97: 2188-2201.

Brady MC, Kelly H, Godwin J, Enderby P. Speech and language therapy for aphasia Following stroke. *Cochrane Database of Systematic Reviews (update)*. 2012;5:CD000425

Programari

No cal un programari específic